

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pöli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 40 kr., za pol leta 1 fl. 50 kr., za četert leta 55 kr.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 40, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 10 kr.

V Ljubljani v sredo 19. maja 1858.

Spomladanski hrošči ali keabri,

njih natora in življenje, njih škodljivost in njih sovražniki, kako jih pokončati in pokončane porabiti.

Vsak pozná to požrešno žival, pa malokdo vé kaj več od nje. Ker ravno letos obilna množica teh požeruhov naše kraje nadleguje, ki bi nam še večjo škodo delali, če bi vreme po njih godu bilo, naj iz najboljih bukev *) prestavimo našim bravcom, kar je tam od njih povedanega.

Ni treba popisovati, kakošen je navadni spomladanski hrošč ali keber (Maikäfer, Melolontha vulgaris); k večjemu bi bilo omeniti, da so nekteri po persih rujavi, nekteri pa rudečkasti. Komaj bi kdo verjél, da se ta razloček ne naredí po naključbi, ampak bolj zavoljo unanjih okolnost.

On ima veliko večje tipavnice od babice.

Hrošči so skorej po vsi Evropi doma. Navadno pridejo po sv. Jurju, mesca maja, in kakor nanese, tudi v začetku mesca rožnika (junija), dostikrat pa tudi še le mesca malega serpana ali julija. V goratih krajih se prikažejo nekoliko pozneje kakor pa v toplejih planjavah, ker se spomlad ondi ne začne še tako zgodaj, morebiti pa tudi zavoljo tega, ker se sploh merzleje vreme ne prileže živali, ktera potrebuje več let, preden se popolnoma izgodí. Tako so začeli leta 1847 hrošči v Hohenheimu o navadnem času letati, v bolj goratih krajih, kjer jablane največ 12 dni pozneje cvetó, pa še le veliko po kresu.

Hrošči začnejo večkrat zavoljo tega pozneje letati, ker se zavoljo neugodnega vremena zopet zarijejo, dasi ravno so že mesca maja izletéli. Pravijo, da se včasih tudi v jeseni prikažejo hrošči, če se prezgodaj izgodí červ, kateri bi bil imel še le v prihodni spomladi goden biti. — Hrošči imajo svoj pravi čas mesca maja.

Letajo in rojijo hrošči posebno o toplih večerih, včasih pa, kadar je vroče, tudi o poldne, takrat pa bolj okolj drevja, kjer živeža išejo. Bolj ko je merzlo, manj se jim poljubi letati; kadar je pa toplo, skušajo izperva letati; ko pa svoje krila razprostré, odleté kakor bčele. — Nekteri terdijo sicer, da hrošč ne more dalječ letéti, in da za tega voljo ni kebrovo leto povsod ob enem letu. Rés je, da jim delajo dostikrat hribi meje, da ne morejo dalje letati, in da jih imajo takraj hriba brez števila, un-kraj pa le malo. Vendar pa obiskujejo hrošči prav dostikrat radi le nekatere kraje. Tako so planili pred nekterimi leti posebno v nekatere vinograde poleg mesta Stuttgarta v vitemberskem kraljestvu. Enako so tožili leta 1841 v Lionu na Francozkem, da so preletéli hrošči reko Saóno in se ugnjezdili v makonskih vinogradih.

Hrošče vidimo vsaki čas se pariti, pa vendar se pariyo najbolj v toplem vremenu. Kadar se pariyo, jih je težko ločiti.

Hrošč je silno požrešen in loti se vsakoverstnih rastljin, ne samo mnogega drevja v gojzdi, kjer še mecesnu ne prizanese, temuč tudi jablan in zlasti češpljevega

drevja, kjer dostikrat ne ostane ne listek cel. Enako mu je zelenje vinske terté, kostanjevega, orehovega drevésa in vertne rože kaj prijeten grizljaj. Hruške, ktere perje mu je preterdo, se ne loti. Ratzeburg pravi, da je slišal, da so hrošči v nekem kraji postrigli vso ogeršico, ker niso imeli drevja. Tudi prof. Nördlinger pravi, da je vidil hrošče ogeršično cvetje pokončevati, če ravno ne do golega.

Kjer je hrošč žerl, pusti svoje zamoklo, zeleno, dostikrat negnjusno mokro lajno ali blato. Kmaló potem, ko so se sparile, poišejo babice mesto, na katerem izležejo jajčica; najljubša jim je za to rahla in pa suha zemlja. Zavoljo tega tožijo ljudjé posebno v takih krajih, kjer je zemlja laporasta ali apnéna, da imajo sila hroščev; enaka bi utegnila biti v krajih, kjer je zemlja pešena. Ker so take zemlje tudi najbolj suhe, ne morejo rastljine v koreninah pohabljene tako dobro tekniti in toliko večja mora biti potem škoda, ktero hrošči delajo.

Hrošč poklada svojo zalego rajše v razkopano zemljo kakor v zemljo s travo porašeno; rajše v golo, kakor v zemljo z mahom porašeno ali z listjem pokrito. Pa vendar se nahaja hroščeva zalega v vsakem kraji.

Ali se iz tega, kar smo dosihmal od kebrov povedali, zapopasti more ali ne, da ozimini niso škodljivi, pustimo na stran; Ratzeburg je pa vendar precej veliko razjedo med najgostejim ternjem in barovničjem našel.

Babica skoplje luknjo 4 do 8 palcov globoko in zleže v njo 12 do 30 jajčic na en kupček, in tako dela tudi na drugih krajih. Ratzeburg ne verjame, da jajčica pridejo en čevelj globoko pod zemljo. Vsih skup zleže babica okoli 40 jajčic.

Čez 4 ali 6 tednov izlezejo červički iz jajčic.

Pervo leto so prav tanki, 8 ali 9 čert ali linij dolgi in živé vkupaj. Drugo leto se razidejo, tretji pa se razlezejo na vse kraje in kakor jim je ljubo, globočeje ali pa višje. To se ravná pa zlo po vremenu, ker se červiči ogibajo velike suše in mraza v poveršji zemlje. Neverjetno je, da se červi pri tem po časih dneva ravnajo.

Nekteri terdijo, da se morejo červi cele mesce v zemlji postiti, drugi pa pravijo, da so njih najpoglavitnejši živež trohnele reči in živalski gnoj, in da se lotijo le potem rastlinskih korenin, če jim trohnine in živalske gnojnine zmanjka. Ker je pa skor na vsaki zemlji nekoliko černe perstí, s katero se morejo živiti, se pač ne dá misliti, da bi jim bilo stradati. Pa se tudi ne more misliti, da je červom trohnina in gnojina poglavitni živež; sicer bi ta merčes ne razjedal več kot pale debelih smerekovih korenin v gojzdi, kjer se gotovo ne manjka trohnine. Kdor terdi, da se hroščevi červi živijo z gnojino, pač ne pomisli, da hrošči niso v nikakoršni žlahti s tako imenovanim drekoberbcom in drugimi takimi živalmi.

Iz rečenega se dá tedaj posneti, da červi, ki jih zaležejo hrošči ali keabri, navadno živijo od černe zemlje, ki se nareja iz trohlih rastlín, prav radi pa tudi in sosebno od rastlinskih korenin, zlasti takih, ki so že stareje. Da živalska gnojina červičem v zemlji ték daje, utegne biti;

*) „Die kleinen Feinde der Landwirthschaft“ von Prof. Dr. H. Nördlinger. Stuttgart und Augsburg. 1855.

treba je pa še natanjčnije preiskovati, kako jim daje živalska gnojna ta ték.

Da je červ korenine objedal, ni težko spoznati, če ravno ga ni najti blizo. Navadno spodjeda korenine odzdalej proti stebli, tako da razrastkov korenine celó ni najti v zemlji; miši pa preglojajo zeliša večidel le na enem mestu, bodi-si pod zemljo ali pa nad njo. Res je sicer, da so dostikrat slabeje korenine pojedene, kjer je zlo travnata zemlja od miš vsa razorana. Ratzeburg terdi, da se dá pojedati po hroščevih červih razločiti od škode po miših vselej po tém, da pustijo zobčki červov koreninice na odjedeni delih viséti. Nečem réči, da to ni res, pa vidil sem vendar že korenine, katerih pohabjenje pripisujem samo hroščevemu červu, dasiravno niso razjedeni razrastki od njih viseli, kakor tudi ne visé, kadar jih miši obglodajo. Kot edino veljavno znamenje se mi zdi v tacih primerljajih dvojna sled mišjih zob na mestih, kjer so bile zeliša le malo objedene. Kako krepki so červi, se posname iz tega, da so neki že drevésne kole s koreninami drevja odgrizli, in da precéj všipnejo v perst, če jim ga pomoliš. Njih najljubši živež so jim salata, zelje, repa, fižol, konoplje, lan, žito in korenine rudečih jagod. Sploh je tudi znano, kako razvertajo krompir, da oglojajo čebulo, da po njivah, kjer žito raste, zemljo dostikrat na dolgo in široko tako razjejo, da žito žnicam v roki ostaja. Na travnikih spodjejo večkrat travo tako, da je vse votlo pod njo in da se posuši.

(Dalje sledí.)

Letni zbor c. k. kmetijske družbe.

(Dalje.)

Prišle so potem na versto sporočila nekterih družbenih podružnic in nekterih gospodov družbenikov. Pisma nepričujočih je gospod odbornik Ambrož zboru razodel, gosp. dr. Eisel je pa sam bil pričujoč.

Najpred je gospod Ambrož bral skušnje, ki so jih častitljivi gospod fajmošter Reš iz Prežgajn zvedili o sivi ajdi, ktero so že leta 1856 poskusili, ko so te za naše kraje nove ajde 1 funt od Materne-ta iz Gradca dobili. Pridelali so iz tega funta 16 funtov sivke na domači, ajdi ugodni zemlji; leta 1857 so vsejali vseh 16 funtov zraven druge ajde in pridelali je 75 funtov ali 2 mernika in pol. Veliko bolje bi bila plenjala — so rekli — ako bi je ne bili pregosto sejali, ker po njih mislih se mora na pol redkeje sejati kakor navadna domača ajda; vzela je je pa tudi suša veliko, za sušo pa še slana. Gosp. fajmošter sivko močno hvalijo, le to pravijo, da utegne za kakih 5 ali 7 dni pozneje dozoreti od naše domače. Za take kraje, kjer rada slana zgodaj pride, bi utegnila tako imenovana koroška drobna ajda bolja biti, ki je zlo polna in moknata; leta 1856 jim je korošica dala šesteri pridelk memo domače krajnice, ktere seme so dobili v fari pri Divici Marii v Polji, pa jim je seme le trikrat povernila. — Dosluženi gosp. fajmošter Jonke, eden naših najslavnih bčelarjev, so družbi nasvetovali, naj si družba za poskušnjo kupi nekoliko laških bčel, o katerih se tolika hvala poje, in naj se te lahije izročé našemu pridnemu gosp. Duler-ju v Škerjančjem. Družba bo skusila za prihodnje leto laških bčel dobiti in jih bo dala hvalevrednemu gosp. Duler-ju v rejo, kteremu je tudi berž po zboru poslala Dzierzonova panjova v poskušnjo. — Podružnica ložka na Notrajskem je naznanila, da tudi najhuja sila ne bode nikjer sadjoreje povzdignila, dokler se ne napravijo drevne sadišča in pa se mladost ne podučuje v vertnarstvu; kdor brez teh dvéh podlag tiši, da bi se ljudje poprijeli sadjoreje, bob v steno meče. — Podružnica radoljska na Gorenskem naroča, naj bi se družba še enkrat s prošnjo obrnila do visokega c. k. ministerstva za znižanje cene živinske soli, ker letos, ko je bilo

tako pomanjkanje klaje, da je tam pa tam mogla živina zadovoljna biti s praprotom ali pa s trohnelo slamo, ki so jo potergali s kozolcov, se je očitno vidila potreba soli za živino, da lože in brez škode prebavlja tako slabo klajo. Ker so to prošnjo pri lanski dunajski razstavi vse kmetijske družbe skupaj poklonile sl. ministerstvu, se je nadjati, da bode ta prošnja kmetijstvu v prid uslišana. Omenila je podružnica tudi res žalostno resnico, kako žganje in tobak čedalje bolj spodkopujeta zdravje in moč naše mladosti, kar se je pri letošnji rekrutbi očitno vidilo, in da bi, gledé na kilavost našega zaróda, želeti bilo, da bi se višji davek naložil na žganje, fantinom pa pred 20 leti prepovedalo tobak piti. Réči moramo, da oboje bi bila velika dobrota človeštvu. — Podružnica boštanjka prosi za oklic nogradске postave; prošnja bode uslišana, ker so gospod deželni poglavar obljubili, da še letos pride ta postava na dan. — Podružnica krajnska želi, da bi se na razgonih prepovedalo živino pasti, ker ta razvada, da se živina na stezah med njivami pase, je čedalje huja. Ker zoper poškodbo ptuje lastnine že obstoji postava, tudi to v versto te prepovedi spada; — dalje želi podružnica, naj bi se ukazalo, da bi se spašniki med lastnike razdelili in potem v rodovitno zemljo obrnili. — Podružnica metliška je razodela potrebo, da bi se popolnoma divji veliki spašniki med okrajno metliško in černomeljsko razdelili in kmetijstvu na dobiček obdelali: ali z drevjem zasadili ali v polje in senožeti predelali; dalje je razodela živo potrebo, da bi se velika cesta iz Metlike v Novo mesto prestavila tako, da bi se ognila Gorijancev — silne gore brez konca in kraja, ktera ovéra in podražuje prepeljavo vina iz metliške in semiške okolice in bode tukajšnjim vinorejcom še hujo rano vsekala, kadar bo železnica od Zidanega mosta do Zagreba dodelana in se bodo horvaške vina po železnici lože, hitreje in cenejše na Krajsko vozile. O obéh za spodnje kraje zlo važnih zadevah, ktere je resnično in s krepko besedo popisal podružnice predsednik gospod Kapele, je sklenil zbor, naj bi častita podružnica, ker ima po postavah pravico za to, se obrnila do c. k. okrajne gosposke in po nji sprožila svoje želje sl. dežel. poglavarstvu; glavni odbor, uprašan za svoje mnenje, bo potem iskreno podpiral podružnice želje. Poslednjič je podružnica še razodela željo po nogradski postavi, o kateri smo že povedali, da pride letos na dan. — Zavoljo velike škode, ki jo prizadevajo zajci drevesom, ste se županija trebelevska in podružnica planinska obrnile do kmetijske družbe, naj bi kaj pomagala o teh nadlogah. Gosp. Ambrož je rekel, da škoda, ki jo prizadevajo zajci drevju, je res velika in da bi bilo želeti, da bi se kakor koli na postavni poti mogla odverniti, pa kako? to je težko réči, ker na Krajskem ni ravno zajcov od sile kakor jih je v družih deželah, kakor na Českem itd., in pa nazadnje vendar vseh zajcov ne moremo iz sveta pregnati. Gosp. grof Barbo je svetoval, naj se tudi pri nas dela to, kar se dela drugod, kjer je še več zajcov; stebila naj se mažejo z mazili, ki so zoperne zajcom, ali pa ovežejo s slamo, ternjem ali karkoli; zajc je vertu res nadloga, pa gospodar mora zoper to nadlogo tudi kaj storiti; rekel je zadnjič, da znani pregovor: „miši storé, da so gospodinje skerbne“, bi se utegnil razširiti čez zajce in réči: „zajci naredé pridne vertnarje.“ Gospod Burger iz Grosuplja je rekel, da vse vezila in mazila ne pomagajo dovolj. Gospod Ambrož je sklenil svoj predlog s tem: naj bi glavni odbor to zajčjo zadevo v resen prevdarek vzela in potem storil, kar bo za pravo spoznal; zbor je poterdil ta predlog. — Poslednjič je gosp. dr. Eisel besedo poprijel in govoril od Golovca tik Ljubljane, kateri, kakor je sploh znano, svoje gole rebra že od dalje kaže. Pa ne, da je ta goličava le madež lepi okolici ljubljanski, temuč škoda je tudi, da toliko zemlje nerodovitne leži; pa tudi prijetniši in zdra-

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pòli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 40 kr., za pol leta 1 fl. 50 kr., za četert leta 55 kr.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 40, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 10 kr.

V Ljubljani v sredo 26. maja 1858.

Bčele se dajo v zemlji ohraniti čez zimo.

Ko so uni dan „Novice“ povedale, da je neki bčelar na Štajerskem o veliki noči le merličce uzal iz zemlje, so naši bčelarji (ni jih sicer veliko) precej rekli: „Ta jih je pa predolgo pustil v zemlji.“

Povém naj tedaj, da je eden naših bčelarjev, Matija Železnik po imenu, ko je slišal iz „Novic“ besedo o prezimovanji bčel, precej rekel: „Jez jo bom pa poskusil.“ Poskusil jo je tedaj pridni mož prejšno zimo, leta 1856 na 1857, s panjevi; djal jih, je ne zamašene, o vseh Svetih v nalaš izkopano suho jamo, in jih je pokril s perstjo 3 čevlje na debelo. Spomladi, o sv. Jožefu, jih je odgernil, in vunkaj vzal, in glej! vsi so bili živi; in čez leto so se mu bolje obnašali, so boljše rojili in nabirali, kakor drugi panjevi, ki jih je drugač hranil. Navada je namreč tukaj, bčele čez zimo pod streho, na izbo, na pol primašene, hranjevati, in na spomlad zopet predevati v ulnjak.

Letošnjo zimo, leta 1857 na 1858, je ravno ta bčelar hranil po enakem načinu 17 panjev v zemljo, in o sv. Jožefu jih je vzal vunkaj zopet zdrave in žive, in po teži nič drugačne kakor poprej; in tudi zdaj so se boljše kazali, kakor pa drugač hranjeni panjevi. Slišal sem tudi, da je drug bčelar na Doléh proti Idrii to zimo 70 panjev shranil v zemljo, in da so mu tudi vsi zdravi in živi ostali.

Na čem je tedaj, da bčele tukaj se ohranijo v zemlji, drugod pa pomerjejo? Razun družega je na času, kdaj se bčele denejo v zemljo, in kdaj se vzamejo vunkaj. Bčele namreč, kakor mnoge druge živali, čez zimo nekakošno zaspijo, če so na temnem, pripravnem kraji; pomladi pa se zopet izbudijo, in sicer prav ob času, ko se po zvezdoznansko pomlad začinja, krog 21. marca, ali kakor naši kmetje raji štejejo, o sv. Jožefu. Takrat se morajo tedaj bčele vzeti iz zemlje; drugač se sicer prebudijo, pa ker jim ni odperto do zraka, se lahko podušijo.

Hicinger.

Pod Lipo 15. maja.

Spomladanski hrošči ali kebri,

njih natora in življenje, njih škodljivost in njih sovražniki, kako jih pokončati in pokončane porabiti.

(Dalje.)

Červ se menda vsako leto leví in se zarije pri tej priložnosti globočeje v zemljo, kjer si naredí votlino, iz ktere se vzdigne še večji požerúh kakoršen je pred bil, čez 4 ali 6 tednov proti verhu zemlje.

Proti koncu četertega poletja gré dva ali tri komolce globočeje in se v méh zaprede. To se zgodí neki o velikem Šmarnu in v kimovcu ali septembru. Gotovo pa nahajajo kmetje, kadar orjó, dostikrat v pozni jeseni že mlade hrošče. Ratzeburg jih je vidil tudi že pred velikim Šmarnom in je posnel iz tega, zakaj da pridejo hrošči včasih že v jeseni na dan.

Drugi pravijo, da se nahajajo odrašeni červi tudi še 2 ali 4 tedne po sv. Mihelu.

Iz meha, kateri leží merčesu zdaj na herbtu zdaj na glavi, izleze čez 4 ali 8 tednov bled, bel keber, pa ob-leží navadno do spomladi. Po Svečnici rije bolj proti verhu zemlje, mesca sušca je, pravijo, le še kakega pol čevlja pod zemljo. Nekteri pridejo tudi že pozimi izpod zemlje. Naj je zemlja še tako terda, hrošč jo predere, in še celó terdo pohojene steze mu ne morejo zoperstati. Kjer predere zemljo, ostane luknja, kakor da bi bil kdo palico v zemljo zasadil.

Ratzeburg pravi, da je vsako četerto leto hroščevo (kebrovo) leto, in opera to svoje mnenje na skušnje v letih 1805, 1809, 1813 in 1817 na Nemškem. Drugi, zlasti pa Francozi in Švajcarji, mislijo, da je vsako tretje leto hroščevo, in da pridejo hrošči le takrat še le četerto leto na dan, kadar jim manjka živeža, dokler so še červi. Kolar piše, da pridejo vsako peto, zakasnjeneci pa celó še le vsako šesto leto.

Prav zlo je želeti, da bi se to prihodnje bolj razjasnilo. Se vé, da so posebne okoljnosti včasih krive, da pride štiri leta po obilnem hroščevem letu le malo hroščev, kakor se tudi zgodí, če so okoljnosti za to, da utegne kako leto veliko hroščev priti, čeravno še ni četerto. Verh tega, če se že na leta zanašati hočemo, moramo razločevati polne, polovične in še manj kot polovične roje hroščev.

Da bi se hrošči odvernili od drevja in polja, se priporočajo mnogoverstne reči, — pa vidi se v vsem, da so, skor bi rekli, le prazna otročarija. Tako se priporoča, da bi hrošči drevja ne objedali, drevje z apnenim prahom potresati, ker se hrošči apna ne lotijo. Kdo bo plezal na visoko drevje in perje potresal? — kdo ima apna dovelj za svojih sto in sto drevés? — ker vsaki dež drevje opere, ali ga bo po vsakem dežji iznova potresal?

Pomočkov na cente je bilo že tudi nasvetovanih zoper to, da bi hrošči ne delali svoje zalege po njivah in travnikih; pa ravno tako prazni so. Na lahko zemljo — pravijo nekteri, je dobro navoziti laporja (soldana), cestnega blata, blata iz luž, bajerjev, in ga lepo enako razmetati in potem podorati, kadar hrošči nehajo letati. Laporja ali blata bi pa moglo biti na debelo navoženega, da bi se hrošči rés v zemljo zadelali; mavec ali gips ne pomaga nič. Toliko raztolčenega oglja si oskerbeti, da bi se zemlja z njim zmešala, kdo bo to storil? To veljá tudi od razjedljivih rěči. Res je sicer, da take sredstva rastljinstvu dobro dejo, toda le tedaj so mu tečne, kadar že hroščem nič več ne škodujejo. Polivanje z lugom bi bilo še najložeje, kar nekteri kot dober pomoček priporočajo.

Rekli smo že, da v ozimino hrošči ne delajo zalege; treba ni tedaj tû pomočkov zoper nje. Gnojnine dajajo nek hroščem še le živež; naj se tedaj — priporočajo nekteri — zlasti vinogradi, ne gnojé preveč z živinskim gnojem. To se pa tako ne godí prepogostoma. Moča je hroščem, kadar letajo, najškodljiviša. V vertih, v kterih je mlado drevje

nasajeno, listja in smerečja na tri ali štiri palce debelo nasipati, ne pomaga nič. V verstah žita sejati ali rastljine saditi je nevarniše, kakor jih sejati ali saditi po širokem, ker je červu lahko od korenine do korenine priti. Rudeče jagode ali salato vmes saditi, bi utegnilo čerwe od družih rastljin vabiti, al kaj tacega se dá komaj v vertih storiti.

Ker tedaj nimamo pomočkov, da bi kebre in njih čerwe odpodili od drevja in polja, je tedaj poglavita reč njih pokončevanje. Hrošči, kakor tudi njih čerwiči ne poginejo radi. Hud mraz hroščev ne more umoriti.

Leta 1834 je zemlja bila po senožetih tako zmerznjena, da se je dala lahko razgrebati; pod njo so pa vendar čerwi zdravi in veseli bili. Dolg mraz, pravijo sicer, umori čerwiče, ako leže na mokrem. Res je, da včasih v hudi zimi tako zmerznejo, da se dajo lahko razdrobiti, — pa vendar ne pogine merčes! — Mislili so, da povodnji pokončajo čerwiče. Al skušnje so v mnogih krajih pokazale, da jih ne pokončajo povodnji. Čuditi se pa tudi ni nad tem, ako pomislimo, da nekteri čerwiči ne poginejo za ljubem lesa, kateri je več tednov po vodi plaval.

Najhuji sovražnik hroščev je kèrt, kterege zgolj živež so gomazni, zlasti pa hroščevi čerwiči. Zeleti je, da bi kerta ne zatèrali v krajih, kjer se ni prevelike škode po njem bati. Se vé, da ga noben umen kmetovavec ne bo terpel poleti na senožetih. Zakaj če prav damo veljati, da se senožet ondi, kjer kert v jeseni, pozimi in v začetku spomladi zemljo razrije, zboljša in pomladi, se vendar kertine ne dajo več razmetati, kadar je trava visoka in ob košnji so kertine zlo nadležne. Nasproti je nekterim gospodarjem kert v vertih prav ljub in poznam enega, kateri je rad dvojačo plačal za vsakega živega kerta, da ga je spustil med fižol na vertu, da mu je hroščeve čerwiče pokončeval.

(Konec sledí.)

Letni zbor c. k. kmetijske družbe.

(Dalje.)

Družbeni tajnik dr. Bleiweis je popisal zboru, kako se je krajnska dežela pri lanski kmetijski razstavi na Dunaji védla in kako je s svojimi razstavljenimi pridelki pri ti razstavi se skazala.

Povedal je najprej, da kmetijska družba je mogla tako rekoč celo deželo v svoje roke vzeti, ker tista mlačnost, ktere tudi najiskreniši domoljub ne more zagovarjati, se je žalibog! pokazala tudi pri ti razstavi. Potlej pa, če nas za duri postavijo, godernjamo in upijemo. Časi so se preobrnili; ne veljá več, da se kot polž zaperamo v svojo lupino; kdor svetu ne pokaže, kaj ima, od takega svet misli, da nič nima. Da bi saj pri naših domačih ljudéh čedalje bolj minula ta nečimernost! Od ptujcov ne moremo pričakovati, da bi jim bilo mar za čast naše dežele.

Ker se je celó celó malo naših kmetovavcov na Dunaj oglasilo, da bojo poslali kaj v razstavo, je mogla tedaj kmetijska družba vse v svoje roke vzeti. Prizadjalo ji je to veliko truda pa tudi veliko stroškov, ker, ko ni mogla vsega, česar je želela, zastonj dobiti, je mogla več reči kupiti, in je z vsemi stroški za razstavo izdala 445 fl. in 6 kraj., za ktere je po razstavi za poprodane reči 168 fl. 23 kr. povračila dobila.

Ker je družba vse svoje moči napéla, je pa dosegla tudi, česar je želela. Prejela je v spoznanje svoje delavnosti sploh in lepe zberke vseh važniših pridelkov na Gorenskem, Dolenskem, Notrajnskem in na ljubljanskem mahú: zlato svetinjo, ktero ste razun nje le česka in štajarska družba prejele; verh zlate svetinje je dobila še malo sreberno, dvoje velikih bronastih in eno malo bronasto. Če bi ne bila že dobila zlate svetinje, bi jo bila za predivo še doletela sreberna in za konopnino velika bronasta. Verh svetinj je prejela še štiri častne pisma.

Sreberna, dvě velike bronaste in ena mala bronasta svetinja so bile družbi podeljene za reči domačega gospodarstva, in ker ji je ena svetinja bila pri nekterih rečéh za več taciéh reči podeljena, ena svetinja se pa ne more na več koscov razlomiti, je družba tistim, ki so ji takih počastenih pridelkov ali izdelkov poslali, podelila častno pismo, ktero svetinjo nadomestuje.

Tako je kovač Lorenc Peternel v Žiréh za sekire vseh sort, čertala, lemeže, krampe, matike, rovnice in mnogo drugo kmetijsko železno orodje prejel veliko bronasto medaljo. Mož ta je Dunajčanom pokazal, kaj zná krajnsk kovač; pohvalili so zeló njegovo robo in neznani prosti mojster je prejel imenitno svetinjo.

Sledeči pa so namesto svetinje prejeli svetinjo nadomestivne častne pisma:

Za lončarsko robo: France Legat, lončar v Ljubljani, Janez Hirs, lončar v Ljubnem in Matevž Bremšak, lončar v Komendi;

za sterd gosp. fajmošter Pavl Šafer pri sv. Heleni;

za sir gosp. Karl Galle, posestnik v Ljubljani;

za konopnino gosp. Ferdinand Trenc, grajšak v Draškovcu.

Razun kmetijske družbe so prejeli sledeči gospodje svetinje ali častne pisma za to, kar so v razstavo poslali:

Gospod Fid. Terpine, predsednik kmetijske družbe sreberno svetinjo za bika švajcarskega, za kravo gorenskega plemena iz Kórena, in za dvoje telic mircetalske, dalje: sreberno svetinjo za mnogoverstne poljske pridelke, bronasto svetinjo pa za nektere mašine.

Gospod Jožef Duller iz Vel. Škerjančjega: sreberno svetinjo za mnogoverstne kmetijske pridelke, verh te pa še pohvalno pismo za ričkovo olje.

Vodstvo c. k. idrijskega rudstva je prejelo veliko bronasto svetinjo za očitno napredovanje v gojzdnarskih rečéh.

Častne pisma so prejeli:

Gosp. Juri Grabrijan, tehant v Vipavi za pikolit; gosp. Metike iz Ponoviča za žganje, in gosp. Janez Burger iz Grosuplja za seme sončnic.

Vidi se iz tega: kako zlo smo bili počasteni Krajnci pri dunajski razstavi. Le, razun vipavskega pikolita, niso naše vina kakor tudi horvaške nobene hvale prejele. Da je ta razsodba preojstra bila, tudi jaz rečem, pa tudi menim, da bi ne bile naše vina celó brez vse hvale ostale, ako bi se bili vsi bolji vinorejci in z izbranim domačim blagom udeležili razstave. Še sicer slavnoznaní vipavski Verhpoljec (Oberfelder) ni bil sodnikom všeč, ker res ni bil tak, kakor smo ga pili že druge leta. Pri vinih je tudi to, da se morajo dosti časa pred pripraviti za razstavo, sicer pridejo rade kalne na mesto; potem ga pa sodnija še ne pokusi ne. Kaj so Avstrijanci, Ogri in Štajarci zbirali in „rihtali“ svoje vina, preden so jih v razstavo dali, je dobro znano; mi smo še le ob enajstih na to mislili, da jih bo treba ob dvanajstih že z doma preč poslati. Naj nam bo vse to nauk: kolikor moč napredovati o vinstvu svojem!

Ker so mi dobro znani tisti gospodje, kateri so ali sami po sebi ali pa naprošeni poslali družbi kmetijskih pridelkov vsake baže in so tako pripomogli, da je tako častno prestala preskušnja na Dunaji in zato zlato svetinjo prejela, imenujem — je sklenil dr. Bleiweis — te verle domoljube danes slavnemu zboru, da bi se jim za njih pripomoč zahvalne in pohvalne pisma v imenu c. k. kmetijske družbe podelile; sledeči gospodje so iz verste predstojnikov kmetijskih poddružnic: g. Jernej Arko, proš v Novem mestu, gosp. Anton Grašič, tehant na notrajnski Bistrici, gosp. Juri Gabrijan, tehant v Vipavi, gosp. Anton Kurc, tehant v Postojni, gospod Franc Kramer, tehant v Stari Loki gospod Šimen

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 40 kr., za pol leta 1 fl. 50 kr., za četert leta 55 kr.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 40, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 10 kr.

V Ljubljani v sredo 2. junija 1858.

Krajnskim gospodarjem, ki si konje izrejajo.

Slavno c. k. deželno poglavarstvo je 7. dan t. m. oklicati dalo, da se bojo kobilam letos premije v Mokronogu na Dolenskem delile in sicer 7. dan vélikega serpana ali avgusta, kamor se ima živina do 9. dopoldne pripeljati.

Ktere kobile utegnejo premije dobiti, se bere v lanskim „Novicah“, pa tudi v letošnji „Pratiki“ natanko.

C. kr. deželno poglavarstvo je oklicalo to že zdaj, da se morejo gospodarji ob pravem času pripraviti. Nadjati se je, da bo več živine se poganjalo letos za premije kakor lani v Kranji.

Od poljskih čuvajev kaj.

Ker ste se pogovarjali v zboru kmetijske družbe od poljskih čuvajev, naj Vam povém, kako je s tem tukaj pri nas. Pri nas ima sploh vsaka soseska svojega poljskega čuvaja; njegova dolžnost je, hoditi po polji in paziti, da ne dela škode ne živina ne hudoben človek. Ako dobí živino v škodi, jo izžene in zatoži županu živinčeto-vega gospodarja, ki mora odločeno kazni plačati v soseskino dnarnico in poverniti storjeno škodo, ako jo tirja poškodovanec.

Enako se godí tudi s takim človekom, ako pride čuvaju v pést. Za svoj trud ima čuvaj primerno plačilo v žitu ali v dnarji, ki mu ga odrajtujejo poljski posestniki. Da so stroški sklenjeni s takim čuvajstvom, je res; al kjer je potrebno, prevaga dobiček vse stroške obilno. Ako pa ni kje potrebno, se vé, da bi bilo abotno, najemati in plačevati koga za pohajkovanje. Kjer so soseske majhne, ali kjer varuje škode sosed sosedu in čuje, da ne pride živina v ptujo škodo, ondi se res ne spleča imeti posebnega čuvaja za polje. Kjer so pa soseske velike, njive dalje od hiš in ljudje vsake verste, je pa le poljski čuvaj strasiló, ki brani zajcu v zelnik.

Iz Cerknice.

Likar.

Spomladanski hrošči ali kebri, njih natora in življenje, njih škodljivost in njih sovražniki, kako jih pokončati in pokončane porabiti.

(Konec.)

Veliko hroščev pokončajo natopirji; dostikrat se nahajajo od srakopérov (Neuntödter) na ternje nabodeni. Mravljinčar ali kozomolzec (Nachtschwalbe) jih loví zvečer okrog letaje. Vrane, kavke, škorce in vrabci lové hrošče; vrane in kavke kljuvajo tudi červice iz travnikov. V zvonikih se najdejo včasih celi kupi hroščinih ostanjkov, kamor so jih postovke, kavke in drugi ptiči nanesli. Tudi sokol jih pridno zalezuje.

Kako malo pa more vse to, kar je natura sama za pokončevanje hroščev napravila, te živali zatreti, nam pričajo hroščeve leta, ktere se, kakor smo že rekli, po letih versté. Res je sicer, kar smo ravno povedali, da kebri imajo mnogo sovražnikov; ako bi pa hotli od njih dostojne pomoči pričakovati v letih, v kterih je sila veliko hroščev, bi se mogli tudi ti njih sovražniki pred po pri-

meri pomnožiti. Iz tega spet vidimo, da ni prav, ako pokončujemo ptiče preveč in da tako segamo Božji previdnosti v roke.

Kdor se hoče hroščev znebiti, si mora sam pridno prizadevati in jih na vso moč zaterati. Pravijo pa nekteri: Ako smo po vseh njivah, travnikih in vertih hrošče zaterli, jih vendar zopet toliko priletí iz gojzdov, in vés naš trud in vse naše prizadevanje je prazno. Na to odgovarja Ratzeburg, da se hrošči v gojzdih (borštih), posebno na takih krajih zberajo, kjer se dajo lahko najti. Če pa tudi ni mogoče, govori dalje, vseh hroščev ugonobiti, temuč le polovico njih — kar pa ni težko — bi že to veliko pomagalo; kajti zalega hroščev se gotovo izvalí, zateranje červičev pa prizadene dosti več truda in stroškov.

Naberanje hroščev je poglavitna reč. S poberanjem hroščev se odverne neizrečeno veliko škode. Če si pokončal le eno babico, si jih pokončal prihodnje zalege 20 pa tudi 40. Z največjim vspehom se pa opravi to zjutraj, dokler še osterpnjeni na drevji visé in se lahko otresti dajo. Dokler so noči merzle, se derže hrošči bolj na spodnjih vejah. Ker hrošči silno težko poginejo, se morajo, ko si jih na veliko razgernjeno rijuho natresel, ali v kako jamo ali kad vreči in s kropom popariti, da vzamejo konec, ali pa jih pomandraj in zmečkaj. Kjer z drevesa na terde tla cepajo, je dosti, jih po samem pohoditi. Dobro je, ako se naberanje kebrov izročí ljudém za plačilo, to je, da se plača vsakemu, kteri jih izgovorjeno mero nabere, tudi izgovorjeno plačilo. Za to delo so otroci dobri, če se dostojno podučé, kako naj delajo. Tudi berači naj se udinjajo; saj za to delo so dobri, če tudi za drugo niso. Kaj, ko bi se berači k temu silili, namesto da z beraško mavho po deželi postopajo.

Veliko težje je červice zatérati. Priporoča se polje, v kterem so červice, dobro gnojiti, ker radi grejo za gnojem, potem pa, kadar nastopi mraz, polje preorati, da červice zmerznejo. Červice z lugom, apnéno vodo polivati, da bi poginili, ne pomaga samo nič, marveč še škodljivo bi utegnilo biti nekterim rastlinam.

Ako vidi kmetovavec, da začne žito, sadež na polji bledéti, je treba brez odloga njive prekopati ali pa preorati in potem červice poberati. Tudi vrane jih pridno poberajo za plugom. Če njiva ni velika, se morejo prešiči na-njo spustiti, kteri bodo kaj červičev pobrali. Gotovo je, da jim ne škoduje, če tudi veliko červičev požrejo, samo treba je jim zraven še druge piče in pijače dajati in predolgo ne smejo na vročem soncu ostati. Da pa tudi prešiči ne pokončajo červičev popolnoma, nam pričá to, da v gojzdih, v kterih se prešiči vsaki dan pasejo, dela ta merčes veliko škodo. Na preorane njive naj se seje ali sadí kaj, kar zgodaj dozóri.

Skušnja je pokazala, da se hroščevi červice radi naberajo v votlinah, ktere so se same ali pa nalašč naredile, v kertinah itd. Naredili so tedaj tacih lukinj, da bi jih v nje lovili in pokončevali. Ali bi bilo 10 ali 12 tacih votlin na oralu zemlje dosti, ni gotovo, in blezo bi tudi le malo pomagalo.

Červičev se nabere včasih pod rušnjo na travnikih toliko, da se jih nahaja po 10 do 12 na prostoru le kvadraten čevelj velikem. Dobro je tedaj rušnjo vzdigniti in červiče pomoriti, potem pa rušnjo nazaj položiti, če ni že vsa vsahnjena.

Kadar o poldne sonce vroče pripeka, pocerkaajo nek červiči sami v eni uri, kateri so na verhu zemlje. Tudi na pašnikih in prahah je veliko červičev skritih; samo da se tu ne morejo tako lahko zasledovati.

Kjer se červiči kake rastljiné lotijo, je večidel tudi že po nji. Dostikrat pa ostanejo še dolgo pod objedeno in vsahnjeno korenino in objedajo še stranske izrastlike.

Znano je, da prešiči hrošče kakor tudi njih červiče radi hrustajo, tudi kuretnina jih rada zoblje in dobro jim tekne. Verh tega pa dajajo kebri tudi še dober gnoj. Tudi mazilo za vozé so že skusili iz njih kuhati. Poznamo ljudi, katerim se ne gnjusi, kebra pozobati.

Tako se dá škodljiva žival kmetijstvu v prid obrniti, če le hočemo. Pa vsi gospodarji, vsak na svojem, se morajo lotiti kebrov.

Mnogih pregovorov, ki so znani o kebrih, ne omenimo, ker so večidel posneti le iz praznih vraž in babje vere.

Letni zbor c. k. kmetijske družbe.

(Dalje.)

Gospod fajm. Zalokar so naznanili zboru, kar se je lani skušalo in delalo na družbinem vertu, ktereга oskerbnik so. Povzamemo iz tega naznanila sledeče:

Bivec in riček sta se obnesla oba lani prav dobro. Seme obojih je močno oljnato. Bivec se seje v jeseni do sv. Lukeža, riček pa spomladi po sv. Jurji do srede majnika. Bivec cvetè, če je sušec gorak, že po sv. Jurji, in je bčelam kaj prijetna paša, ko še skor druge nimajo. Bčelarjem ga tedaj gosp. fajmošter zlo priporočajo. Dozorí pa bivec že kakih 8 ali 10 dni pred Kresom; na sterišu njegovo se more še tisto leto kaj družega vsejati. Riček pa dozorí še le enmalo pred porcijunkulo. Seme obojih se dobi na vertu kmetijske družbe.

Lanska suša poleti in jeseni je na pešeni zemlji družbenega verta zaterla skor vsaki sad. Mumjina pšenica je popolnoma konec vzela; sivi ajdi je škodovala suša in slana; pa vidilo se je, da ta nova ajda prekosi v vsem našo navadno. — Iz dunajske razstave nam je prinesel dr. Bleiweis mnogo sort krompirja; 21 sort so ga gosp. fajmošter vsadili, pa lani malo in le drobnega pridelali; upajo, da ga bodo letos več. Tudi s 4 sortami koruze ni bilo bolje. Neizrečena suša pa je zaterla tudi mlado drevje in pokončala več starejih drevés. Razun imenovanega krompirja in koruze so sejali letos talaverne pšenice, zgodnje piemontežke, veličanske reži (kaj lep sad!), černikastega českega ovsa, mnogo sort grahore, volčjega boba rumenega in višnjevega, francozke, angležke, braziliške in nemške leče; sila veliko murbenega semena in sadnih pešk; iz Verone so zasadili 100 cepljenih murv (moretiane).

Lansko leto se je iz verta kmetijske družbe 756 sadnih drevesc in 4907 murb prodalo, med temi 1000 murb in 300 jablan v Reko, 800 murb pa v Bruk na Štajersko, ostalo drugo pa domá po Krajnskem. Iz tega se vidi, kako močno kupujejo ljudje sadne in murbene drevésa, in da družbeni vert, če bi drevje še tako rado rastle kakor ne, bi bil kmalo premajhen, vstreči vsem, ki želijo drevja.

Za gosp. fajmoštrom Zalokarjem je naznanil zboru dr. Bleiweis imenitniše reči od kmetijskih šol, ki so bile lani prvo leto v Ljubljani, drugo na grajšini gosp. predsednika na Fužinah, tretja pa v Preddvoru. Pozimi so bili vsi učenci kmetijskih šol v Ljubljani, kjer so jim gospod fajmošter Zalokar razlagali kmetijstvo, gospod

Andrej Fleišman gojzčno drevje, gobe in poglavitne vodila gojzčne reje, dr. Bleiweis pa živinorejo. Učenci so konec leta preskušnje dobro prestali vpricho gospod prof. Konšek-a, ktereга je, kot začasnega učenika kmetijstva na ljubljanskih šolah, slavno deželno poglavarstvo kot cesarskega komisarja k preskušnjam poslalo. Z veseljem je naznanil dr. Bleiweis, da je višje c. k. armadno poveljstvo v Veroni, učencu J. Leskovic-u, ktereга so letos v vojake vzeli, na prošnjo kmetijske družbe dovolilo, da ostane v šoli, dokler je ne dokonča, to je, do vseh Svetih leta 1859.

Iz naznanila o kovaški šoli in živinozdravnišnici se je zvedilo, da lani je 11 kovačev v šoli bilo, in da število vseh skupaj, ki so se dosihmal v ti šoli kovaštva in živinozdravilstva izučili, znaša 107. Tudi lani so kovači imeli pod vodstvom gosp. Skale-ta priložnosti dovelj se izuriti v kovanji zdravih, napčnih in bolnih kopit, ker med 1536 podkovanimi konji, 6 volmi in 4 osli, je bilo 213 kónj z napčnimi ali bolnimi kopiti. Pa tudi v izdelovanji kmetijskega orodja in mašin so se lahko veliko vadili, ker razun popravljanja starega orodja se je naredilo več novih plugov vsake sorte, bran, škoporeznic itd. Kar se tiče plugov in škoporeznic, so imeli gosp. družbeniki danes lepo priložnost viditi na Poljanah napravljeni plug, ktereга lemež se v hip oberne na desno ali levo stran, kakor se na goratih njivah potrebuje; nova škoporeznica, vsa po angležki podobi napravljena, nareže v eni uri 18 do 20 vagánov lepe škope; ta mašina, ktera je res prava dobrotnica pri vsaki večji kmetii, veljá le 50 gold. Če gospodar naloží 50 gold. na činže, bo dobil na leto k večjemu 3 goldinarje — naj pomisli, koliko več dobička mu ta škoporeznica vsako leto donese, ako rajta, kaj plača hlapeu ali pa kakemu drugemu škoporezniku. — Tudi v živinozdravilstvu so imeli dosti priložnosti se kaj naučiti, ker 186 bolnih kónj, 24 goved, 10 ovac, 18 prešičev in 56 psov; v vsem skup tedaj 294 bolnikov se je ozdravljalo v bolnišnici skozi leto, med kterimi se jih je ozdravilo do dobrega 256, zboljšalo 20, poginilo 6, pobilo 12, med kterimi 10 smerkovih in červivih kónj. 6 kónj ubozih gospodarjev je bilo brez plačila ozdravljenih in ozdravljenih.

(Dalje sledi.)

Gospodarske skušnje.

(Presajene mlade drevesa hirajo), če se pri presajenji globokeje vsadé, kakor so poprej v drevesnici ali vertni šoli stale; skušnje so učile, da po 2 pavca pregloboko vsajeno drevje v 15 letih konec vzame, k večjemu sterpi 20 let; če so še čez 2 pavca vsajene bile, pa poginejo toliko prej. Če jih vsadiš za cel čevelj globokeje, je že prvo leto po njih. Veliko tedaj je ležeče na tem: kako globoko se vsaja presajeno mlado drevje.

(Iz jajca spoznati: ali se bo iz njega petelinček ali piška izlegla). V poslednjem velikem zboru dunajske kmetijske družbe je dr. Stam povedal, kar je o tem v nekih francozkih bukvah bral, takole: Jajca, v kterih je petelinček, so na špici gerbaste, kakor prešipnjene, — v kterih pa so piške, take so na špici gladke in okrogle.

Slovensko-horvaška povést

o Čehu, Lehu in Mehu.

Spisal Davorin Terstenjak.

(Konec.)

Po takošnem bi bili očaki Čehov, Lehov in Mehov iz naše slovenske kerví, in ako so se po jeziku izrodili, ter je temu kriva klimatična lega, zmešanje